

**WYSTĄPIENIE GENERALNEGO INSPEKTORA OCHRONY DANYCH  
OSOBOWYCH DO MINISTRA GOSPODARKI, PRACY I POLITYKI SPOŁECZNEJ**

z dnia 2 kwietnia 2003 r.

**GI-DS-430/763/02**

**Pan**

**Jerzy Hausner**

**Minister Gospodarki, Pracy  
i Polityki Społecznej**

W związku ze skargami kierowanymi do Generalnego Inspektora Ochrony Danych Osobowych, dotyczącymi niezgodnego z prawem udostępniania przez ośrodki pomocy społecznej dokumentów zgromadzonych przez pracowników socjalnych w ramach wywiadów środowiskowych (rodzinnych) osobom prowadzącym badania naukowe, w tym osobom przygotowującym rozprawy wymagane do uzyskania dyplomu ukończenia szkoły wyższej lub stopnia naukowego, zwracam się do Pana Ministra z uprzejmą prośbą o podjęcie działań mających na celu spowodowanie wprowadzenia przez ośrodki pomocy społecznej stosownych procedur zapewniających ochronę i bezpieczeństwo danych osobowych osób korzystających z pomocy społecznej, bądź się o nią ubiegających i ich rodzin, udostępnianych ze zbiorów danych osobowych prowadzonych przez ośrodki pomocy społecznej dla wskazanych powyżej celów.

Generalny Inspektor Ochrony Danych Osobowych uzyskuje informację, iż zdarza się, że kierownictwo ośrodka pomocy społecznej udostępnia osobie przygotowującej pracę dyplomową z zakresu pomocy społecznej, teczki zawierające dokumenty i inne materiały zebrane przez pracowników socjalnych w ramach wywiadów środowiskowych (rodzinnych), bez zachowania odpowiednich standardów ochrony danych osobowych, np. za pośrednictwem osoby trzeciej. W jednej ze spraw prowadzonych w wyniku skargi, udostępnione teczki powyższe zawierały imiona i nazwiska osób będących pod opieką ośrodka, adresy zamieszkania oraz informacje dotyczące ich sytuacji materialno-bytowej. Z poczynionych przez Generalnego Inspektora Ochrony Danych Osobowych ustaleń wynikało,

że „teczki socjalne” wraz z zawartymi w nich danymi osobowymi, kierownik ośrodka pomocy społecznej nie tylko wydał osobie, która nie posiadała żadnej podstawy uprawniającej ją do wglądu w dokumenty, ale pozwolił na wyniesienie przez tę osobę powyższych dokumentów poza teren ośrodka. Takie działanie kierownika ośrodka naraziło dane osobowe podopiecznych Ośrodka, znajdujące się w „teczkach socjalnych” na dostęp do nich nieograniczonej ilości osób nieupoważnionych, zabranie przez osobę nieuprawnioną, przetwarzanie z naruszeniem ustawy o ochronie danych osobowych, zmianę, utratę, uszkodzenie lub zniszczenie, co należy uznać za niedopuszczalne.

Różnorodność nałożonych przez ustawodawcę na ośrodki pomocy społecznej zadań z zakresu pomocy społecznej sprawia, że gromadzą one niezwykle szeroki zakres danych osobowych. Dane osobowe dotyczące osób korzystających z pomocy społecznej (bądź o taką pomoc się ubiegających) i ich rodzin, należą do kategorii danych szczególnie ważnych dla ochrony prywatności każdego człowieka, dotyczą bowiem stanu zdrowia, sytuacji materialno-bytowej, nierzadko też nałogów i danych dotyczących skazań. Stąd też dla ich przetwarzania został przewidziany ściśle określony reżim. Zgodnie z art. 27 ust. 1 ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. o ochronie danych osobowych (Dz. U. z 2002 r. Nr 101, poz. 926), zwanej dalej także ustawą, zabrania się przetwarzania danych ujawniających pochodzenie rasowe lub etniczne, poglądy polityczne, przekonania religijne lub filozoficzne, przynależność wyznaniową, partyjną lub związkową, jak również danych o stanie zdrowia, kodzie genetycznym, nałogach lub życiu seksualnym oraz danych dotyczących skazań, orzeczeń o ukaraniu i mandatów karnych, a także innych orzeczeń wydanych w postępowaniu sądowym lub administracyjnym. Dla legalności przetwarzania tego rodzaju danych nie wystarczy posiadanie przez administratora danych przesłanki dopuszczalności przetwarzania określonej w art. 23 ust. 1 ustawy, konieczne jest jeszcze zaistnienie co najmniej jednego z warunków wymienionych w art. 27 ust. 2 ustawy. Zgodnie z art. 27 ust. 2 pkt 9 ustawy, przetwarzanie danych, o których mowa w ust. 1, jest jednak dopuszczalne, jeżeli jest to niezbędne do prowadzenia badań naukowych, w tym do przygotowania rozprawy wymaganej do uzyskania dyplomu ukończenia szkoły wyższej lub stopnia naukowego; publikowanie wyników badań naukowych nie może następować w sposób umożliwiający identyfikację osób, których dane zostały przetworzone.

Zatem udostępnianie dla celów naukowych i badawczych, dokumentów i innych materiałów zawierających dane osobowe, nawet jeżeli są to dane szczególnie chronione, jest nie tylko dopuszczalne, ale i w pełni uzasadnione. Powinno to jednak następować z

zachowaniem wszelkich środków ostrożności prowadzących do zapewnienia, że osoby nieupoważnione nie mają możliwości zapoznania się z danymi osobowymi. Zgodnie bowiem z art. 36 ustawy, administrator danych jest zobowiązany do zastosowania środków technicznych i organizacyjnych zapewniających ochronę przetwarzanych danych osobowych, a w szczególności powinien zabezpieczyć dane przed ich udostępnieniem osobom nieupoważnionym, zabranieniem przez osobę nieuprawnioną, przetwarzaniem z naruszeniem ustawy, zmianą, utratą, uszkodzeniem lub zniszczeniem. Jednym z przejawów należytego wypełnienia obowiązku zabezpieczenia zbiorów danych jest prowadzenie przez administratora danych rzeczywistej kontroli nad realizacją procesu przetwarzania danych przez osoby upoważnione. Niewątpliwie przejawem sprawowania niniejszej kontroli byłoby istnienie stosownych procedur udostępniania dokumentacji gromadzonych w ośrodkach pomocy społecznej.

W opinii Generalnego Inspektora Ochrony Danych Osobowych, niezbędne jest zatem stworzenie stosownych procedur zapewniających ochronę i bezpieczeństwo danych osobowych udostępnianych ze zbiorów prowadzonych przez ośrodki pomocy społecznej w celach związanych z prowadzeniem badań naukowych, w tym z przygotowaniem rozprawy wymaganej do uzyskania dyplomu ukończenia szkoły wyższej lub stopnia naukowego, w sposób zapewniający ochronę przetwarzanych tam danych osobowych przed ich udostępnieniem osobom nieupoważnionym, zabranieniem przez osobę nieuprawnioną, przetwarzaniem z naruszeniem ustawy, zmianą, utratą, uszkodzeniem lub zniszczeniem.

Administrator danych nie może w żadnym razie utracić kontroli nad procesem przetwarzania danych, w szczególności niedopuszczalne jest, by dokumenty zawierające dane osób korzystających z pomocy społecznej (bądź się o nią ubiegających) i ich rodzin, znajdowały się poza ośrodkiem pomocy społecznej. Sytuacja powyższa prowadzi do tego, że administrator pozbawiony jest kontroli nad tym, gdzie dokumenty się znajdują, kto ma do nich dostęp i w jaki sposób są one wykorzystywane. Wskazane jest zatem, aby wszelkie dokumenty i inne materiały niezbędne dla celów naukowych bądź badawczych były udostępniane tylko osobie prowadzącej badania, wyłącznie na terenie ośrodka, pod kontrolą upoważnionego do przetwarzania danych pracownika ośrodka. W ten sposób możliwe jest bowiem zapewnienie właściwej ochrony przetwarzanych danych osobowych. Osoba prowadząca badania naukowe w celu przygotowania stosownej rozprawy, powinna być także zaznajomiona z przepisami o ochronie danych osobowych oraz pouczona o obowiązku wykorzystywania udostępnionych jej danych osobowych tylko w powyższym celu. Podkreślić

należy, iż zgodnie z art. 39 ust. 2 ustawy, osoby zatrudnione przy przetwarzaniu, mające dostęp do danych osobowych, obowiązane są do zachowania ich w tajemnicy, także po ustaniu zatrudnienia. Podobny obowiązek przewiduje art. 36 ust. 2 ustawy z dnia 29 listopada 1990 r. o pomocy społecznej (Dz. U. z 1998 r. Nr 64, poz. 414 z późn. zm.), w myśl którego, w postępowaniu w sprawie świadczeń pomocy społecznej należy kierować się przede wszystkim dobrem osób korzystających z pomocy społecznej i ochroną ich dóbr osobistych. W szczególności nie należy podawać do wiadomości publicznej nazwisk osób korzystających z pomocy społecznej oraz rodzaju i zakresu przyznanego świadczenia. Wskazane byłoby zatem, aby osoby które otrzymują materiały z danymi osób korzystających bądź ubiegających się o pomoc społeczną, a nie są zatrudnione przy przetwarzaniu danych w ośrodku pomocy społecznej, składały oświadczenie o zachowaniu powyższych danych w tajemnicy.

Jednym z podstawowych obowiązków, jakie ustawa nałożyła na administratorów danych, jest obowiązek właściwego zabezpieczenia przetwarzanych danych, a więc zapewnienie rzeczywistej kontroli nad realizacją procesu przetwarzania danych przez osoby upoważnione. Ma to na celu zapewnienie bezpieczeństwa przetwarzanym danym i ograniczenie swobodnego ich przepływu. Kierownik ośrodka pomocy społecznej, udostępniając dokumenty zawierające dane osobowe za pośrednictwem osób trzecich, osobom prowadzącym badania naukowe, uchybia powyższemu obowiązkowi i naraża dane osób korzystających z pomocy społecznej (bądź się o nią ubiegających) i ich rodzin na udostępnienie osobom nieupoważnionym, zabranie przez osobę nieuprawnioną, przetwarzanie z naruszeniem ustawy, zmianę, utratę, uszkodzenie lub zniszczenie.

W związku z powyższym, zwracam się do Pana Ministra z uprzejmą prośbą o podjęcie działań mających na celu spowodowanie wprowadzenia w ośrodkach pomocy społecznej stosownych procedur dotyczących udostępniania osobom prowadzącym badania naukowe, w tym osobom przygotowującym rozprawy wymagane do uzyskania dyplomu ukończenia szkoły wyższej lub stopnia naukowego, dokumentów zawierających dane osobowe podopiecznych ośrodków pomocy społecznej i ich rodzin.

Byłabym wdzięczna za poinformowanie o wynikach podjętych działań.